

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Ḥamishah shiṭot

Nachmanides, Moses

Zultsbakh, 1762

VD18 15256944

יִדֵּה רִמְגַּנ קֶרֶפ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10835

חרושי סנהדרין להרין זר פרק נגמור הדין

ואין לפרש ולומר דמאי דבעא נסתתק מהו היינו אס מונין אותו בחלד
או לא והיינו דקא בעו לאוכוחי ויכה און לא ויכה לא לומר שאלו היה
הדין נסתתק ממונין לו אחד יותר היה רחמי ללמד בלא ויכה שימנש
אחר ומה שהודיענו ר' יוסי בויכה ומה משום דמין דלא ויכה כלל כמו
כן אהיה וכול לתלות בו שימנש אחד או נסתתק ותאמר שבולין היו שומעים
לו ויהיה מקובל להם וכוותו וכיון ששני אלו הנדרים אהיה ויכול לתלות
בדבריו א"כ עיקר הספק חיינו לא שמתחר שאלו אחר כלום שגדון בו כאלו
לא דבר כלל :

ע"כ שנים בימי משה

ע"כ שנים בימי משה • פי' רש"י ז"ל אותו של מלך
ע"כ דכתיב והחמתי את
ערוהם ויבואו בו עשו אלא שלא נבחרו • והרב אברהם אב"ד
כתב שמג' ב"ר ג' וזו ר' יודן קטוב כח"ד ידות כנגד ר' רחמי
שבנו של רוח עמיד לפשוט וזו ב"ר ר' יודן קטוב כח"ד ידות כנגד ר' רחמי
זה המדרש האחד שלקח מחרונו של עמלק בימי משה בדכתיב בשמות
והכית את עמלק והחמתי את כל אשר לו • השני חרמו של סיחון ועוג
שנאמר בסיחון החרם את כל עיר מים • ובטוב כתיב והחרם אתהם
וכו' • והם שלש והחרם של כנען מלך ע"כ ר' יודן קטוב ד' ומאן דחזר של משה
שנים מני סיחון ועוג כח' וע"כ דכתיב בסיחון ויבחרו את
לא קא חשיב • שרא ע"כ על הנסתרות עד שעברו ישראל את
הירדן • פי' רש"י ז"ל ש"כ הוא הנסתרות הפסוק הנסתרות הן ל"י
לאיטו לעגום עליהם על יחיד שפסקו ולא נבחרו עושה לנבחר אבל הנבחר
הן לנו ולכנינו עד עולם שנבחר עושה לנו ולכנינו עד עולם • והנקודות
כאן למעט שאין מדת הנסתרות כאן נבחרת לעולם ששעברו את הירדן
נעשו ח"ף על הנסתרות • ולפי פי' זה היה רחמי פסוק הנקודה ע"כ
ל"י אלהיטו לעגום על המורה מן הנסתרות חיינו נבחרת כן לעולם פסוק
הפסוק מורה מחק • וזו אה"כ למחוק את השם שמו הנקוד' על לנו
ולכנינו • ואין סברא לומר שפ"ה הנקודה למעט סיח' אום ומן
שלא יעגשו ישראל על הנגלות • כי נסבדת רבי יודן לעולם נעגשו ועגשו
על הנגלות וא"כ הנקוד' חולנו ולכנינו באה למעט שמת הנסתרות
איכה נבחרת כן לעולם • כי אין זמן שינעשו ח"ף על הנסתרות משעברו את
הירדן • וכ"כ נבינו לנקודה באה למעט על מדת הנסתרות שאין
נבחרת כן לעולם מ' ואינה איפכא קוד' שעברו את הירדן נעגשו ח"ף על
הנסתרות ולאחר שפ"ה את הירדן לא נעגשו עליהם כלל • ח"כ ליתא
שאינו בדין שמתעט העולם משעברו את הירדן שבה עליה ממות יתיר'
ואקודס שעברו את הירדן ויחזרו עניהם עושה הנסתרות • ועוד
שנקוד' שפ"ה של עד עולם מורה של הית' מדה זו לעולם ואם תחזיק
מדה זו כשעברו ישראל סוב לא נפקה ונמלכת נבחרת עד עולם • ולי
אפשר עוד לומר וזאת המדה הנסתרות שהן ל"י אלהינו לבדו היא
נובחרת עד עולם כלומר עולמו של יודן שהיה חמשים שנה ולא עד בכלל
והם הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר • אבל כשעברו את הירדן היא
נובחרת ח"ף לנו ולכנינו • אבל מכל מקום קשה קתלתי' ז"ל לשון
הגמרא שאתר מלמד שלא עגש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן
דמשמע שהנקודה שחמייטתו דבר זה ארבעה אה"כ לא היה הנקוד' ליימי
אומר שלא עגש על הנסתרות עולמו • והנקוד' באה לומר שגשג עליהם
ולא לרבות לא אחרו מלמד • עגש על הנסתרות שרצה שיה' מרבה עגש
מן הנקודה ולפיכך אחרו לבשון שלא עגש על הנסתרות שהוא לשון
מיעוט שהנקוד' מיעטה המדה האחר' בפסוק שאין נבחרת כן לעולם •
ור' נחמי' ס"ל דאין לומר שינעשו זה על זה על הנסתרות לעולם בין
קודם שעברו את הירדן בין לאחר שפ"ה דא"כ לקתה מדת הדין וא"כ
הנקוד' באה למעט מיעט' על הנגלות שלא נעגשו זה על זה הנגלות עד
שעברו את הירדן ולשון עד עולם קאי אמתת הנסתרות • אבל ר"ת
ז"ל פירש דר' יודן הכי דריש קרא ואמר פסטיה דקרא הוא הנסתרות
שהן ידועות ל"י והנגלות שהן לנו ולכנינו עד עולם • העינים מוטל
עלינו ובהה' הנקוד' על לנו ולכנינו לומר שלא עגש על הנסתרות עד
שעברו ישראל את הירדן • ח"כ שמלשון הפסוק משמע שהנסתרות הן
לנו ולכנינו לא נבחרת כן לעולם • ולפיכך קוד' על ע"כ שעד עולם
ולא נוקד' עד עולם לומר שמת' האה"כ הוא נבחרת לעולם • היא מדת
הנגלות שהיא לנו ולכנינו משלם וזו עולם • ולפי זה הפירוש למעט
דגמרא חזי שפיר שאתר • שלא עגש על הנסתרות עד שעברו ישראל את
הירדן משמע שאלו לא היה הנקודה היה עגש הנסתרות קודם
שעברו את הירדן • אחר ל"י רבי נחמי' ובי עגש על הנסתרות
לעולם • ואלו כבר נאמר עד עולם שאחר שהכתוב אחר שהמדה הכתובה
בפסוק

ע"כ מתניתין

ע"כ מתניתין • ויחזיקו אותו לסקלו • להכי נקוט לפרושי
סקילה כרישא משום דמחזיקי טפי משאר ג'
מיתות כרבין דאמרי סקילה חמורה ובתרי הכי בפ' ארבע מיתות מפרש
שריפה הרג ובתרי הכי פרק הנחמין • ואידי דנקוט סקילה פריש
כולה מילי דסקילה ואיכא מ"ד דאפילו לר' שמטון דלית ל' שריפ' חמורה
א"כ אהיה דסקילה משום דנפיש מילתא טפי משאר חייבי מיתות •
ומאי דאמרינן דבית הסקילה הי' חון לכ"ד איכא מ"ד דה"ה לבית השריפ'
נבחרת והחנק סביב חון לכ"ד וכן רדיו וכדו' היוג' לפניו • ואיכא מ"ד
דא"כ דשריפה והרג וחנק היו חון לכ"ד כי יוכי דליהו להו הגלה מ"ת
לא היה לרד' לתקן מקום קבוע לבית השריפה וההרג וחנק כמו בבית
הסקילה • ואיכא למידק דהא אמרינן בפרק גערה שנסתתה (דף ו"ה)
ג' נערה המוארסה סוקלין אותו על פתח ובעיר דהיינו חון למחנה ישראל
בית אב סוקלין אותה על פתח שער העיר ובעיר שרובה כותיים סוקלין
אותה על פתח כ"ד והכא אמרינן דבית הסקילה היה רחוק מב"ד וכדלפי'
בגמרא מקראי • ועוד דהתם נמי אמרינן גבי עובד ע"כ אל שערך זה
שער שעבד בו או חזיו אלא שער שגדון בו • ואיכא לומר דעל פתח
שער העיר היה לחו דוקא אלא חון לשער דהיינו חון למחנה ישראל
שאין שלש מחנות אלא בירושלים ובעיר שרובה כותיים חון סם מחנה וכל
סבא חון לכ"ד קרינן ב' מחון למחנה ולפיכך סוקלין אותה על פתח
כ"ד ולא דוקא על פתח כ"ד דהתם אלא חון לכ"ד כי יוכי דלא נבחרו כ"ד
רוגזי וזכי היכי דתהיו להו הגל' ואין חנו מחלקין סם בין פתח שער העיר'
וכן פתח כ"ד אלא לענין הדין עגמו • אס עשה במקום שנעבדה העבירה
או במקום שנבחר הדין וכדאמרינן סם גבי עובד ע"כ אהיה אומר שער
שעבד בו או חזיו אלא שער שגדון בו • אבל דבר פשוט הוא שהגדון יהא
גדון חון לשער ואין ג"כ כדלפי' הבא מקרא דהגל' את התקלל
אבל בתוספות ז"ל דתרו דדין מחודש הוא כנערה המוארסה וכעובד ע"כ
ובסם שנעבדה המוארסה שנסקלה על פתח בית אביה או אפטר לקיים
ד"ה מחון למחנה ה"כ בעובד ע"כ אבל כשאר המומתין בכ"ד תקיימינן
בזה מחון למחנה כדלפי' מהולל את התקלל • או אינו אלא חון
למחנה אחת כלומר שיעשה המשפט במחנה ישראל שידון ודלי לא היה
עומד במחנה סביב אלא במחנה ליה • וכדאמרינן לקמן משה היבא הו'
קאי במחנה ליה ומ"ה אמרינן לקמן וליציל משבוט חון מיה לסקן חון
למחנה אחת ח"ף כאן חון למחנה אחת והכוונה בו שיעשה המשפט במחנה
ישראל משום דחון למחנה האחרת שבוטו חון הוא במחנה ישראל שהיו
כתיב אשר ישבת במחנה שהוא מחנה • ויה' או אשר ישבת מחון למחנה
זה מחנה ישראל שהוא חון למחנה ליה • ואיכא למידק ויבא היכי יליפינן
מתקלל מפרים הנשרפין דהא פריש הנשרפין לא כתיב בהו כדלפי' יליפינן
מחנה אלא סם למדים מפר העדה וטר כהן משום ושפך הדשן ואין
ק"ל דככל התור למדין למד אלתר חון מן הקדשים • ואיכא למימר
דכיון שהל' כן חולין דהיינו מתקלל אפטר למקודשין דהיינו פרי הנשרפין
לחיות מלמדיו עליו • אלא שמת' חון הענין מוסכם דאיכא מ"ד בפרק
איזהו מחון (דף כ"ט) דבתר מלמד חולין • וז"ל ש' שהלמד חולין חון
למדין המתקדשים כשהתקדשים למדין מחוקים אחר כי הכא גבי פריש
הנשרפין ואפטר לעולם שאי טעמא גדו דב פסח ורב אשי • ולא לפי מהך
ג"כ אלא מתקלל עגמו ומ"ה אמרינן חון לא נאמר קרא הייתי אומר ג"כ
שפ"ה שנאמר קרא ג"כ לא לרד' כלומר שאין סומכין על ג"כ שו' משני
שהוא למד אחר במקדש' שאל"כ למי לא היו סומכין על ג"כ שהיו חון
אדם דן אותה מעגמו א"כ קבל' מרבו הלכ' למשה מסיב' •
דף כג ע"א כרן באין משל כבוד וז"ל נמי לפתילה של
אבר שנשרף בה שהיא באה משל

אחד מן

אחד מן • ויחזיקו אותו לסקלו • להכי נקוט לפרושי
סקילה כרישא משום דמחזיקי טפי משאר ג'
מיתות כרבין דאמרי סקילה חמורה ובתרי הכי בפ' ארבע מיתות מפרש
שריפה הרג ובתרי הכי פרק הנחמין • ואידי דנקוט סקילה פריש
כולה מילי דסקילה ואיכא מ"ד דאפילו לר' שמטון דלית ל' שריפ' חמורה
א"כ אהיה דסקילה משום דנפיש מילתא טפי משאר חייבי מיתות •
ומאי דאמרינן דבית הסקילה הי' חון לכ"ד איכא מ"ד דה"ה לבית השריפ'
נבחרת והחנק סביב חון לכ"ד וכן רדיו וכדו' היוג' לפניו • ואיכא מ"ד
דא"כ דשריפה והרג וחנק היו חון לכ"ד כי יוכי דליהו להו הגלה מ"ת
לא היה לרד' לתקן מקום קבוע לבית השריפה וההרג וחנק כמו בבית
הסקילה • ואיכא למידק דהא אמרינן בפרק גערה שנסתתה (דף ו"ה)
ג' נערה המוארסה סוקלין אותו על פתח ובעיר דהיינו חון למחנה ישראל
בית אב סוקלין אותה על פתח שער העיר ובעיר שרובה כותיים סוקלין
אותה על פתח כ"ד והכא אמרינן דבית הסקילה היה רחוק מב"ד וכדלפי'
בגמרא מקראי • ועוד דהתם נמי אמרינן גבי עובד ע"כ אל שערך זה
שער שעבד בו או חזיו אלא שער שגדון בו • ואיכא לומר דעל פתח
שער העיר היה לחו דוקא אלא חון לשער דהיינו חון למחנה ישראל
שאין שלש מחנות אלא בירושלים ובעיר שרובה כותיים חון סם מחנה וכל
סבא חון לכ"ד קרינן ב' מחון למחנה ולפיכך סוקלין אותה על פתח
כ"ד ולא דוקא על פתח כ"ד דהתם אלא חון לכ"ד כי יוכי דלא נבחרו כ"ד
רוגזי וזכי היכי דתהיו להו הגל' ואין חנו מחלקין סם בין פתח שער העיר'
וכן פתח כ"ד אלא לענין הדין עגמו • אס עשה במקום שנעבדה העבירה
או במקום שנבחר הדין וכדאמרינן סם גבי עובד ע"כ אהיה אומר שער
שעבד בו או חזיו אלא שער שגדון בו • אבל דבר פשוט הוא שהגדון יהא
גדון חון לשער ואין ג"כ כדלפי' הבא מקרא דהגל' את התקלל
אבל בתוספות ז"ל דתרו דדין מחודש הוא כנערה המוארסה וכעובד ע"כ
ובסם שנעבדה המוארסה שנסקלה על פתח בית אביה או אפטר לקיים
ד"ה מחון למחנה ה"כ בעובד ע"כ אבל כשאר המומתין בכ"ד תקיימינן
בזה מחון למחנה כדלפי' מהולל את התקלל • או אינו אלא חון
למחנה אחת כלומר שיעשה המשפט במחנה ישראל שידון ודלי לא היה
עומד במחנה סביב אלא במחנה ליה • וכדאמרינן לקמן משה היבא הו'
קאי במחנה ליה ומ"ה אמרינן לקמן וליציל משבוט חון מיה לסקן חון
למחנה אחת ח"ף כאן חון למחנה אחת והכוונה בו שיעשה המשפט במחנה
ישראל משום דחון למחנה האחרת שבוטו חון הוא במחנה ישראל שהיו
כתיב אשר ישבת במחנה שהוא מחנה • ויה' או אשר ישבת מחון למחנה
זה מחנה ישראל שהוא חון למחנה ליה • ואיכא למידק ויבא היכי יליפינן
מתקלל מפרים הנשרפין דהא פריש הנשרפין לא כתיב בהו כדלפי' יליפינן
מחנה אלא סם למדים מפר העדה וטר כהן משום ושפך הדשן ואין
ק"ל דככל התור למדין למד אלתר חון מן הקדשים • ואיכא למימר
דכיון שהל' כן חולין דהיינו מתקלל אפטר למקודשין דהיינו פרי הנשרפין
לחיות מלמדיו עליו • אלא שמת' חון הענין מוסכם דאיכא מ"ד בפרק
איזהו מחון (דף כ"ט) דבתר מלמד חולין • וז"ל ש' שהלמד חולין חון
למדין המתקדשים כשהתקדשים למדין מחוקים אחר כי הכא גבי פריש
הנשרפין ואפטר לעולם שאי טעמא גדו דב פסח ורב אשי • ולא לפי מהך
ג"כ אלא מתקלל עגמו ומ"ה אמרינן חון לא נאמר קרא הייתי אומר ג"כ
שפ"ה שנאמר קרא ג"כ לא לרד' כלומר שאין סומכין על ג"כ שו' משני
שהוא למד אחר במקדש' שאל"כ למי לא היו סומכין על ג"כ שהיו חון
אדם דן אותה מעגמו א"כ קבל' מרבו הלכ' למשה מסיב' •
דף כג ע"א כרן באין משל כבוד וז"ל נמי לפתילה של
אבר שנשרף בה שהיא באה משל

בפסוק

חירושי סנהדרין להר"ן פרק נגמר הדין

ך

בפסוק הוא נוקמת עד עולם וזו אשפר שחלוק המדה שהאחת תהנהג
לעולם והאחרת לא תהנהג לעולם . ולפיכך דורש ר' כחמי' שעד עולם
אינו חוזר אלא על הכנולות והקודות באה' למחטט שאינן לנו ולבנינו לעול'
שלא עבם עליהן עד שפגרו ישראל את הדין אבל על הכסות לא חזר
שהן לנו ולבנינו עד עולם שהדבר פשוט שלא עבם מי שאין יודע בהן .
או שיהיה רבי יוחנן ל"י אלהינו שהן ל"י אלהינו כמו שכתבנו בפ'
רש"י ז"ל :

דף גר ע"ב ובי הדרי בהו

מאי היו כיון שהגיד שוב
אינו חוזר ומגיד . פי'
למה לן טעמא דכיון שכבר נגזרה גזיר' להחזירו א' א' דבלאו האי טעמא
כתי חין להאמין העדים דכיון שהגיד שוב חין חוזרין ומגידין . וקשה
דליתא לך דטעמא דלמרי' להחזירו א"כ שכבר נגזרה גזירה היינו משום
דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד דחד טעמא הוא . וי"ל דהכי קאמרי'
זכי הדרי בהי מאי היו פשיטא שאינן נלמנים תמה שחוזרין בהם דכיון
דלמך רחמנא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד היינו טעמא דודאי חין
העדים חוזרין בהם מפני שלא היה עדותם הראשון אמת לא מפני שאמרי'
בלבם מה לנו לחוב בדמו של זה וא"כ לא שייך הכא לאדכורי' לישאל
דנגזרה גזרה דטעם כיון יש בדבר שלא היו נלמנים לחזור ולהגיד .
ומ"ה מהדרינן לא גרידא דהיי טעמא למילתייהו שנראה כטעם כיון
שהם חוזרים אמת תמה שחוזרין בהם וסד' א' דככה"ג יהו נלמנים קח"ל
שכבר נגזרה גזרה דבלל גלגל את רחמנא כיון שהגיד שוב אינו חוזר
ומגיד :

דף מה ע"א הכי גרסינן

וכן גרסי' ז"ל . מניין שבדחיה
ת"ל יורה ומנין שבסקילה ת"ל
סקול ומניין שבדחיה ובסקילה ת"ל סקול וירא ומנין שאם מת בדחיה
יבא ת"ל וירא ומנין שאף לדורות כן ת"ל סקול וסקול או ירה וירא . וה"פ
מניין שבאחרת סקילת הר סיני פית' דחיה ת"ל וירא כלומר איש בפסוק
הוא לשון השלמה כמו וירא בים סקילה ת"ל סקול והיא באכנים
כדכתי' וסקילה כל אשפי עירה באכני ומנין שבסקיל' ובדחיה ת"ל סקול
וירא כלומר הרי אמת רואה בפסוק סקיל' וירייה א"כ יש שם שניה יב"ח
הא כתיב או ירה וירא חלקו וניתח או סקול וסקול או ירה וירא . מנא לך
דכתי' מתיי' משום דא"כ לבתי' קרא סקול או ירה וירא דלשון וסקיל' לעתי'
לא גריכין מידי דלדבר' הר סיני וליף מעלת דסקילה באכני' או"כ לבתי'
סקול או ירה וירא למתי' הלבית כתב וסקיל' ס"ה דכ"ל . יש שני מיני סקיל'
האמורי' כפרים שם סקילה ודחיה שאם לא מת בדחיה ימות סקיל'
ומנין שאם מת בדחיה יבא ולין ולין סקול או ירה וירא . ומנין שאף
לדורות כן דלויכא וירייה . ושם מת בדחיה ולא ת"ל וירא וירא דהוא לשון
עתיד ועיקר אובחנתא היא מלשון וירא דלא מלשון סקול וסקיל' הא דרשינן
ל' לעול' וא"כ ת"ל דלמתי' כתיב ת"ל סקול וסקיל' או ירה וירא לישאל דקרא
קטט ועיקר האובחנתא היא מלשון וירא : בנין פ"ה א"כ אין לו גוף הדם
שכ"ד מעמידין לו גוף הדם מירש"י ז"ל לענין רובת כסג' שיכא חוקלעיר
מקלטו במו' שמנהג ביד גוף הדם להורגו שאל' ורלח גוף הדם את הרוח'
וקשה דהדין איתא כפ' א' או כן הגולין (דף י"ג) ת"ל ורלח גוף הדם את
הרוח מהו ביד גוף הדם אין גוף הדם רשות ביד כל אדם דכרי ר' יוסי
הגלילי ר"ע שות ביד גוף הדם וכל אדם חייבין עליו וקי"ל כר' וא"כ
הכא לא אשכחן שיעמידו ב"ד אדם אחר תחת גוף הדם להורגו . ועוד
קשה דהאי קרא דכתיב דגוף הדם ימית את הרובת כפגשו בו לא כתיב
גבי שונג אלא גבי מויד . ועוד דהתם איכא אוקמתא דרב טובי' בר מתנא
איכא דר"א דרובת שיאל חוקלמקלטו והרגו גוף הדם נהג' עליו אלא
שומעין וידין אותו לפי ב"ד והם יפטרו אותו למות על שיאל חוקלעיר
מקלטו לפיכך משמע דהך ברייתא דכתיב מיירי בין ברובת במו' בין ברוב'
בשונג שיאל חוקלעיר מקלטו וכל לב"ד לדוני גוף הדם יטעון טענותו
כפני ב"ד על שראוי להמיתו ושם חין לו גוף הדם שכ"ד יעמיד אדם
אחר תחת גוף הדם שיטעון בחובת הרובת וכדלמרי' בפ"ה דיני תמוני'
חוכמה דמאן חוכמה דגוף הדם אמת הוא טוען כל טענו' שיוכל לטעון
נגד הרובת ונ"כ כשפטט ב"ד את הרוב' למות מכות ביד גוף הדם להמיתו
שיטעון עליו חמתו ואם חין שם גוף הדם מלוה ביד אחר להמיתו וכה"ג
יעלו דכרי רש"י ז"ל על כן לא דלאל דוקא רובת מויד אלא חף רובת שונג
שיאל חוקלעיר מקלטו :

ע"ב איהו

תקריב להדין חין בכלל אלא מה שבפרטי הני
חין מויד אחריכא לא . פי' והיו הפרט פירושו לא
כלל ולא יותר . וא"כ וכיון דפרטא לא היו לא פירושא של כלל א"כ מאי
מהני לן כללא קמא דך קושיא איתא כנו' בפ"ג מוידן ומתרינין התם דאי
לאו כללא היינו מרביים על הפרט או בק"ו או בכנין אב או מנך אחר
והתם איהי לן כללא דחין מוסיפין על הפרט בשום מדה מהמדות :
דף מו ע"א השתא
דמרחקי מהדדי אהני לרבוני ע"א דמי
ל' בכל מיני . מיהא שמעינן דכלל

ופרט המרוחקין היו בכלל ופרט וכלל : ור"א דריש דרימי ומיטוטו
וכו' או היו מקריב להדין לא הוה מרבי' אלא ע"א דמי ל' בכל מיני מיהא
שמעינן דרבוני ומיטוט היבא דמקריב היו בכלל ופרט וכלל ושמעינן נמי
דריבוני ומיטוט היבא דמרחקי היו כרבוני ומיטוט ורבוני : בכת כהן
ובועלה ככת כהן וזמתי וזמתי . פי' דכת כהן וזמתי הוא שני
מיתות ועבירה אחת שהיא כשרופה וזמתי כשרופה א"כ היא חרוסה או
בחקק א"כ היא כשואה . והא דלמרי' ככת כהן וזמתי וזמתי חגב גרר
בסבא כדלמרי' בעלמא באש שטרף היא ולא כועלה היא ולא וזמתי אכל
הכא לא שייך כלל דהני שני מיתות ושני עבירות . דמיתת האשה משום
גילוף ומיתת העדים משום עדות שקר : ב"ד מכוין ועובשין שלא מן
התורה וכו' . פירס' ז"ל לא שיתכוונו לעבור על דברי תור' לכבוד מלכס
שיוב מיתה לשאינו חייב לא מפני נורף שעה לעשות סיני . פי' לסיורשו
שאין להם לחכמי' לחייב איתא על איסור של דבריה כדרך תקנה עולמית
לפי שזה יבא' כמזכיר על דברי תורה . אבל יש להם לענוש חיה עונש
עונש מלקות הן עונש מיתה לפי גורף שעה כשהדור פרוץ . וכך הם דכרי
הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' ממרוס . ומעתה נראה שלא הב"ד העושי' עונש
מית' למי שאינו מחוייב לה כדרך שהסיני ראוי שיהיו הב"ד מומחין וסמוכין
כשמתען בן שטח ומכיריו דיותר חמו' הוא זה משכס דין תור' וכמו שכתבנו
למעלה כפר' זה בורר גבי כר חמא קטל נפשא לביסוף לעיניה . אבל
בתקומות שדנין דיני נפשות בח"ל לא יספיק להם טעם זה של מכוין
ועובשין דב"ד אלהים בעינין כדכתיבנא . אלא דאי אית לכו דהמנ' למלכא
לדון דיני נפשות כפי דיני ישראל נראה לומר שכל דין נפשות שדריגתא
חייב מיתה מנד דין המלכות וכדריגטו ג"כ חייב מית' כזו וכולן הם לדון
מכה בהרמונותא דמלכא וכדליתא כפ' השוכר את הפועלים גבי ד' אלעזר
כ"ר שמתען אכל כדון שבדריגת' פטור מנייהו וכדריגטו חייב ככה"ג דלמי
אסור דב"ד מומחין וסמוכין בעינין אבל בענין מלשינים ומסירות ככה
נחפשת המנהג להרגם כשהחוקקין במלשינים אפי' בחובה לחרף מדין דוק'
וכדליתא כפ' הגולל וכדכתיבנא התם . וזה הדרך הכ"ל כדברים הללו :

ע"ב רמז לקבורה

מן התורה . כלומר קבורת קרק' שאם
לא היה בה משמט שלא יהא ממוס
אל שיהא מעבירין מבעני פני הרואין דומיא דעץ שלמתי תורה לא תלין
בכלתו על העץ . וזה מובאר כמו שאתרו בסמוך חימא דעבדו לי' ארגו .
וא"כ דלמרי' לרב חמא תקברנו לא משמ' ל' אלא ק"ל בתי' אלא כר' יוחנן
דלמתי משום רש"י ז"ל חין אדם יוצא מירי חובת קבורה אלא בקבורה
קרקע ולא שיהא הקבורה מומס בקרקע שלא יבא ידו וחובת' אלא יקבור
ארונו בקרק' אלא הווינה בקבור' קרקע מפני שהיא מכלית הענין שאין לך
גביה גדול' מתנה וכן היה מנהג התלמי' בקבורת הכוכין שהיו נמתנין שם
אז התם כשהוא מונח בארון אבל מפני שאמר הכתוב י' עפר אמת לא עפר
משום ואמרו בהגדה שהעפר הוא רשואתו טוב לוקיים בו קבורת קרקע
מתמשאל בהפסק וכן מנהגנו גמיר' ונבגל' למתי' : לפאי נ"ב דלמ'
לא תקברוה להיו גרר' . אבל הכא לא חמרי' נפקא מיני' לאסוקי מהיורשי'
דמתי כשך מתקינן מינייהו דאי משום כפרה שפישא דמקובין ואי משו'
ביונה נמי מתקינן מינייהו דכיוונא לחא משום ביונה דחיי' לחוד אלא חף
ביונה משום שמתקינן אותו בתחתיות ארץ והיא הכנענה גדולה שבהיותו
פוי היה מושל על כל מיני הכעלי חיים . א"כ פ' שומר טו' לו היותו נקבר
משאלו היה לדומן על פני האדמ' טוה היה ביוון גדול ומו' שהוא בזה הנחור
הביוון ההוא אין לו כפרה כדלמרי' לא יספדו ולא יקברו כי היכי דלא
עביהו להו כפרה . והא דלמרי' לקמן לא נקבר כו' יפה לו היינו שנקבר
ולא נקבר כהלכה שלא היה לו הכבוד שראוי לו בקבורתו ואז יש לו השתי
כפרות כפרות הקבורה שנקבר בתחתיות הארץ . וכפרת הביוון שלא נקבר
כהלכה בכל הכבוד שהיה ראוי לו . וכן דעת רב אחא שכתבא גאון ז"ל
במאי דלמרי' לקמן דס' יפה הוא לו שלא נספד היינו שלא נספד כהלכה
שאם לא נספ' כלל מדת רשעים היא זו שאל' בהם לא יספדו ולא יקברו .
אבל מ"ה לפטנו כפרס דאפילו לא נספד כלל א"כ הוא אדם בינוני ואינו
מוחזק כרשע דהוי כפרה לו : אי גבי' לאסוקי מירשים . תמה הוא
דאי משום יקרא דחיי' נמי הוה לן לאסוקי מירשים משום פגם שפסד
בדלמרי' כפ' המוכר פירות גבי מוכר מקום קברו ומקום חספדו ואפסדו
לומר שאין פגם שפסדה אלא במקום ההפס' שהוא דבר של קביעות . או
אפסד לומר שמה שאמרו לאסוקי מירשים היינו א"כ ב"ד נוקקין לבוסין
בזמן שסן וכל בני האוספה תפסיין כדבר ודלי' שאין ב"ד נוקקין להם
ככה"ג אלא כשהוא משום יקרא דשכבא . וחינו דלמרי' ככתובות דאפילו
עני שבישראל לא יפתחו לה משני חלילין ומקוננות שא"כ שבעל וירש
הוא אפילו לא ורעה להספידה ראוי הוא לחוש לתשפתא אמתו שם אמתה
אומר שאין בני האוספה' כופין את הירש' אלא כשהוא משום יקרא דשכבא
היה להם לפסוט הבעיה מאותה משנה . ומ"ה לענין דינא לא נפקא לן
מידי דהא חיפשא בעינין דמשום יקרא דשכבא הוא :

חרושי סנהדרין להר"ן וז' פרק נגמר הדין

הקרבן קדושה אבל מחללה הקדושה על הקרבן בשעת ההקדשה פיר
 אינו נדחה חלל מטעם זבח רשעים תועבה וז' פלוג' ר"ל התם עני'
 דר' בענין הדמים הוא חלקו בלבד שאין כהם המזם זבח רשעים תועבה
 אבל בגוף הקרבן ד"ה שהוא נדחה משום זבח רשעים תועבה . ואיכא
 למידק השמעתין היכי פשיטא לן דכיון דליקטול הוא להו כפרה והתנן
 אנשי יביר הגדחת אין להם חלק לשה"ב שנאמר יבירו אנשים בני בליעל
 מקרבך . וכ"כ דהתם מייירי בשלל קבלו עליהם את דונם לא משמע
 דסתמא קתני בין קבלו בין לא קבלו ועוד שהרי אתה דואר בסמוך
 דקרינן המוחזין כפ"ד נהרג מתוך רשעו . לפיכך נראה דלא גרסינן
 התם אין להם חלק לשה"ב . אלא ה"ג אנשי יביר שנאמר יבירו אנשים בני
 בליעל . וזוהי נפשית עיר הגדחת וכו' ומפרש דני עיר הגדחת וכן היא
 הגרסא בספרים הישנים שבסדר התעב נקיט לישאל דקרא והדר מפרש
 הדינן וכן תמלא במלות חליטה דנקיט לישאל דקרא והדר מפרש הדינן
 וכיון שכן אפשר שנאמר שאנשי עיר הגדחת יש להם חלק לשה"ב הו"כ
 שקבלו את דונם ועשו תשובה פדוניהו כענין שאמרנו בסמוך דנהרג
 מתוך רשעו ה"ל כפרה לאחר מיתה הקבורה או לאזר עיכול הכשר
 וכדתנן נתעבל הכשר מלקטין את העלמות וטעמא משום דלא כי דרחה
 מיתת וכו"ג הרגו מלכות דהו"ל שאל דכיון . וטעמא דמתני' דהו"ל כה
 קדשים שימותו בשלל קבלו עליהם את הדין וככה"ג אין המיתה כדרכה
 מכפרת למותר ופורק על ופורש מדברי גבור וכל אותן הדין שאל
 להם חלק ע"כ וז"ל יכול פשו חבתי מדברי גבור וכו' והא דלמרינן
 הכא בתת מתוך רשעו דלא הו"ל ליה כפרה לאו בכל המתים מחמת
 עבירה שבהם אחרו אלא באנשי עיר הגדחת שאן מותרים לע"ה שאן
 בכלל אותן שאין להם חלק לשה"ב אלא שאר חייבי מיתות כ"ד וכריתות
 יש להם חלק לעולם הזה דמיתה ומכפרת להם וכדפרישנא בפרק חלק

דקמו ע"ב ניהא להו לדקויה דמתיקרי בהו אינשי .
 כלומר כשהלדיקים מתים ניהא
 להו שיכתבדו בהם האנשים כולם הן טובים הן רעים . וכסמוך גבי
 לא יספרו ולא יקברו אמרינן דלא ניהא להו לדקויה דמתיקרו ברשיעא
 כלומר דלא ניהא להו הלדיקים החיים כשמתים הרשעים שהם הלדיקים
 יתכבדו ברשעים וכוונה לומר לתלי דקס"ד השתא דהספדא יקרא דחיי
 שאע"פ שהספד כבוד לחיים מ"מ מתכבדים הם בכבוד המת אלא
 שהבטו אינו מועיל למת ומועיל הוא לחיים וא"כ מניעת ההספד אינו
 עונש לחיים אלא למת שהיה ראוי שגיבוע כבוד לחיים בשבילו אלא היה
 אדם ראוי ועתה שהוא רשע מורה שאינו כדאי שיכתבדו בני אדם בו .
 ודכווי ההספד הוא זכות למת אע"פ שהספדוין הם הרשעים לומר שכדאי
 הוא שיכתבדו בו בני אדם ועל הדרך זה מותר להלין את המת בשביל
 ההספד שאע"פ שאין כבוד ההספד מועיל לו כלום מ"מ כל זמן שבני
 אדם מתכבדים בו אין ההלכה כיוון ואע"פ שאינו לכבוד המת אין חשש
 בזה כיון שאין בה כיוון מתשלמת . ומעתה איכא למידק היאך למדו
 דהספדא יקרא דשכני מתך ברייתא דר' נתן דקתני שסימן ויפה למת
 בשלל נספד דהא חק אמרינן לעיל דאפילו למ"ד דהספד יקרא דחיי מ"מ
 מניעת ההספד הוא עונש למת על שלא הגיע כבוד לחיי . בשבילו וכש"כ
 אותו עונש שהגיע לאחר מיתה אלו אומרים שהוא סימן ויפה לו אפילו
 באמר דהספדא יקרא דחיי . אמרין ה"ר דוד ז"ל מהשאלה חיי משאנה
 ויהא דלי אמרי' הספדא יקרא דחיי ואין המת מתכוה ואינו כבוד בין
 שספדין אותו בין שאין ספדין אותו א"כ א"ל שפעלה לו כפרה
 כשאין ספדין אותו אלא שמורה שלא הספידוהו שיש עונש כנפשו על
 פעלה כירו כדתת הרשעים שלא יתכבדו בו בני אדם . וא"כ כיון
 דאשתמינן ר' נתן דהספדא יקרא דשכני הוא טוב אין אנו נריבין לומר
 מה שפרשנו למעלה גבי לא יספרו ולא יקברו אלא שהוא עונש מתם
 לכמותם וכיון שהכיוון הוא בגופם הוא עונש הראוי להועיל להם מ"מ
 אינו מסיק למתק עבונותיהם ואין ראוי לומר בהם שלסימן ויפה אמר
 בהם הכתוב לא יספרו וכו' אלא שהדין נותן שמתעב מהם כל טובה
 שההספד הוא ח"ן הטובות . ומ"כ באדם בינוני ראוי שנאמר שהוא
 סימן ויפה כשנפדין מתו ככך שיעונש הוא לו ומכפר הוא לו כוודאי
 ואין לו להחיק אותו ברשע גמור ולומר שהדין נתן עליו למנוע מתמו
 כל טובה כיון שהוא אדם בינוני . ומעתה יפה אמרו שאם לא נספד
 שסימן ויפה שלא נספד כלל אע"פ שהוא מדת רשעים וזהו כפרתו כיון
 שהוא אדם בינוני ומעתה אין אנו נריבין למה שפ"י רב אחא משבחא
 גאון שלא נספד כהלכה . אבל מ"מ אנו נריבין לפירושו בענין שלא
 נקבר שפירש שלא נקבר כהלכתו אחר שקבורת קרקע היא כפרה לו
 וכדכתיבנא לעיל וחס לא נקבר כלל הרי מנעוהו מתמו אותה הכפרה
 ואין אותה יכול לעשות לו סימן ויפה כשלא נקבר כלל אלא כשלא נקבר
 כהלכתו שלא נתקיימו שני הכפרות הן כפרת הקבורה וכפרת הכיוון
 שלא נקבר כהלכתו :

ע"ב אביי אמר

אסור האומה מילתא היא . פ"ו הרמב"ן
 ז"ל דאביי ס"ל דהאומה גרודתא בלא
 מעשה כלל נמי מילתא היא והא דפלוני באורג בגד למת שהיא האומה
 שיש בה מעשה משום דרבא שרי אפילו בהאומה שיש בה מעשה וה"ק
 אביי ברין הוא שהאורג בגד למת יאה אסור דהאומה מילתא היא אפילו
 בלא מעשה כ"ס כפיס בדבר מעשה ורבא פלוג עלי' ואמר דהאומה לאו
 מילתא היא והואיל וכן אע"פ שיש מעשה אינו מועיל כלום לאסור דבר
 המזומן עד שיה שישתמו בו האסור ולפי שיטה זו א"ש הא דקרא תקשה
 אביי לרבא מבייש של ראש שהיא טומאה ונתתו לספר דכדור בלאחר
 שהיא האומה בכדור בלא מעשה שהיא טומאה מן המדרס . וכן נמי
 א"ש היא דהו"ל אביי ואמרו מורקין בו כלים מכה על אחרים להביין
 דמשמע דמקש' דהאומה בלא מעשה דאינה אוכרת למת דלאביי אורסת .
 אבל איכא למידק לפי שיטה זו מה שהקשו לרבא מהוסיף בו דיומוס אח'
 לשום מת אסור בהנאה וקא משני הכ"כ דדמיה ביה מת ומקש' אי הכי
 מאי אריא הוסיף אפילו לא הוסיף נמי וז"ל דאביי בהאומה גרודתא
 קאמר לאביי נמי קשיא מאי אריא הוסיף אפילו לא הוסיף נמי . ואיכא
 למיתור דלאביי כיון דבהאומה פליא מילתא ואין הדבר תלוי בעשיית
 המעשה כי נקט הוסיף בו דיומוס לאו דוקא אלא כל שנעשה בו האומה
 בין בדבור בין במעשה ענין אחדותא והא דקאמר הוסיף בו דיומוס אין
 שיאסר אלא שיעשה אינו האומה אבל לרבא קשיא של דבריו אין ראוי
 כהאומה אלא שיעשה אלא כהאומה אלא כהאומה המת בלאחר ואפילו הוסיף
 בו דיומוס הרי הוא כאורג בגד למת דלא הו"ל אלא האומה וסורי . ומ"מ
 עדיין קשה מאי דאמרי' לא נריבא אע"פ דכתיב שבראש מעשם הלכון
 המת לפי שכבר נאסר בהאומה ומשמים וזכור אין לו היסר אבל משמע
 שאם נתן שם את המת בלא מעשה אחר חס פניו מותר אע"פ שהומינו
 בכדור דמן הסתם כשמניח את המת בקבר ככר הומינו בדבור ואפ"ה
 אם פיניו מותר דה"ל ככר ב"י ולא אומני' אלאה האומה של כדור לאו
 כלום היא . גם ממה שאמרנו שאם היה מכירו חולבו ומותר לומר שאין
 מוספת הדיומוס חסוב האומה מעשה אלא בענין הדיומוס לא לענין הקבר
 מפני שלא עשו שנוי מעשה בגופו אלא שהוסיפו עליו וז"ל פ' שהומינו
 בכדור דמן הסתם בדבור הומינו מכל הני משמע שהאומה בכדור
 אינו כלום אלא ע"י מעשה אפילו כשתמוס אי לא חסיב בכר ב"י ואומני'
 ומכאן נלמוד דלאביי בהאומה גרודתא שאינה כלום אלא ע"י מעשה דודאי
 לא עדיף לאביי אומניה ולא כר ביה מחזוני' וכר ב"י לרבא . ותייר
 הרמב"ן ז"ל שיה שאמרנו לא נריבא אע"פ דכתיב היינו לומר שאע"פ
 שהניחו שם את המת בתבאי ע"מ לפנותו וה"ן הדין שיהיה הקבר
 מותר אחר שפניו מוסר אפ"ה כיון שעתה מעשה בהוספת הדיומוס
 אע"פ שפניו מוסר אסור . אבל מ"מ אם הניחו את שם סתם בקבר אחד
 בלי שום תבאי בשביל ההנאה בלבד הוא נאסר יש שם האומה דבור דמחיי
 וה"ל באומני' וגר ב"י דאסור . ודאמרינן חס' מכירו חולבו ומותר
 כשקבר

דף בזע"א אבל חרב

והפריש קרבן נפש' מומר וחור כו
 הו"ל ונדחה ידמה . פ"ר ש"י
 ז"ל שבעשה שנעשה מומר אינו ראוי לקרבן שאם נעשה מומר לאכול חלב
 אינו ראוי להביא קרבן על שגגתו דכתיבן שב מדיעתו וליכא . ואם
 נעשה מומר לע"ה נמי אינו ראוי לקרבן דאחר מר מעם הארץ פרט
 למומר : והוינן בה אמאי ימות כיון דליקטול הוא להו כפרה
 וליסלקו לנבואה . תמה הוא דהא כבר חלק (ד' ח"י) דאיתא להך
 בדרייתא לא הוינן עלה הכי אלא הכי הוינן כה אמאי ימותו ירעו עד
 שיתאבדו ויפלו דמיהן לנדבה וא"ר וחנן זכר רשעים תועבה אפילו
 דמי לא מיייתי מייטיהו . ותיירן הרמב"ן שואת האווה של ר' יוסף היא
 אותה שבה חלק אלא שלא באמרה באן בלשונה לפי ששם היתה כונת
 הקושיא אמאי ימותו ירעו עד שיתאבדו שכלל הפחות הדמים ראויין הם
 לקרבן ובכלל הקושיא למה אינם ראויים לאחר מיתת הרשעים שאם
 הו ראויין לאחר מיתתן לא היו מתימין אותם אלא היו מתיחים אותם
 עד לאחר מיתה ומקריבין אותם או דמיהם לכל הפחות וא"ר רוחנן זכר
 רשעים תועבה ואפילו לאחר מיתה ואפילו בדמים . ורב יוסף לא
 הביא הקושיא בלשונה שלא נקבון אלא בתקנת הקושיא שהו ראוי
 שהקריבנות עמון יקריבו ולא חשש להוכיח קושיית הדמים שלא נאמרה
 שם אלא כשכיל מחלוקות ר"י ור"ל שנחלקו בדמים והוכיח פסול הקרבנ'
 עמון אמאי ימותו שהוא לדברי הכל . אבל מ"מ קשה לרש"י ז"ל שפ'
 הו"ל ונדחה ידמה משום דמותר לע"ה אינו ראוי לקרבן מדרשה דמעם
 הארץ פרט למומר או משום שאינו שב מדיעתו דהא אחר ר"י טעמא
 התם משום זכר רשעים תועבה ודאי שלא דקדק רש"י ז"ל בזה שאחר
 שבעשה שפירש את הקרבן לא ה"ו מומר אין דחוי אלא משום זכר
 רשעים תועבה שכל המפרים כשהוא מומר הוא דאיכא למיתור טעמא
 מעם הארץ פרט למומר או שאינו שב מדיעתו כדי שלא תחול על

חדישי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק נגמר הרין כא

בשוקר בו פ"מ לפנותו הו' סאמרו דוקא לומר שאין הקבר נאסר בשביל
מעשה הדימוס שאין מעשה בענינו של קבר וכדאמרו . וזכרנו שאין
שיטה זו מחוורת טעם הגיחו ע"מ לפנותו אפילו ע"י מעשה אין בדין
לאסור שפתים על תנאי אינו כלום והמעשה עלמו אינו אושר דהא
אומני' ולא נר' ב' שרי . וכן א"ש לא הוסיף הדימוס פשוט שאין
הנתינה על התנאי אוסרת וכו' אמר' דנר' ב' ולא אומני' דשרי לא בנתיב'
על תנאי אבו אומרים אלא אפילו נתן בה סתם . לפיכך פירש דלכוי
דאמר דהומנה מילתא היא לא אחר אלא בהומנה טעם כה מעשה דומיא
דאורג בגד למת הא הומנה בדבור אפילו אביי מודה דאינה כלום ולפון
הומנה הכי מופת שאומנו כמעשה או במקח שלקחו לשם כך או כל
שהוליא הדבר ההוא מומנו ומרשותו זמנו כרשות אחר כגון גביית מטות
לשם מת . וא"כ מבי' כל מעשה כל דהו לאפקי טעם אחר דכדור
בלבד זה הבגד יתי' למת פלוגי או זה הקבר אין זה הומנה אלא הקדש .
אבל דלמי' א"ש לא אחר כפי' אלא חשכ' בלבו נס זה חסוב כמעשה
שההנהגה הו' מן המעשה וא"כ כל שדבר או חשב בשעת מעשה חשיב
הומנה וכו' אמרינן דכפי' אביי הומנה כמעשה ודבור לא חשיב מידי היינו
כגון שהומנו בדבור ולא הניח בו לשמנו ולאחר וכן בלא הסכמה אחרת
הניח בו וכפי' אין אותה הומנה של דבור עושה כלום עד שיא' בו
הומנה של מעשה כמו שאמרו כלומר מעשה כל דהו . ומעתה כל
הסוגיא פשוטה היא לפרך דהיא' דפוסקי' בה דימוס שלא עשה התוספת
בשעת ההנהגה אלא מקודם לכן . ומ"ם בעינן דרמז' ב' מת דליכא
הומנה כמעשה דימוס הקודם וההנהגה בקבר ולפיכך אמרו טעם היה
מבירו חלוני ומותר שאין תוספת הדימוס מעשה לענין הקבר עלתו .
וסא"י דשמעתא הכי מוכח דבלא הומנה דבור נתקין אלא הומנה דמע"ש'
כל דהו דומיא דאורג בגד או בעגלה ערופה דליכא מע"ש' כל דהו דהיינו
ירידתו לנחל איתן שאושרתם . וכן כבי' שפעמו הניח בו תפילין והיה
דאמר לאומן עשה לו תיק של ספר שהם כמעשה והיה דכיפה כ"ל
דמכתו היינו שכתבו לנזכרים דליכא מעשה . וה"ר דוד ז"ל פירש
שנתינו ותקנתו לנזכר הספר והיה דהו אבינו ואמו מורקין בו כלים
הוריקה לבד המת היא המעשה וכשנגנו הכלים המת היו ככרתו כהם
או כאלו נקבד עמיהם . והיינו דניחא ל' לרבא האי דקתני עלה וא"כ נעמי
בטת' אסורין אבל בלא נעמי מנהגו הניגון דהומנה לאו מילתא היא
הילכך כיון דקיימא כרבא לא הוה נריך לן לפרושי לרישא משום מררייהו
ולא לסיפא משום דמחלמי' כמכריבי המת אבל הרי"ף ז"ל היה קך
הרגומה דעולא משמע דס"ל דקך סברא אע"ג דלייתמרה לתרוני סברא
דלכוי קאטת דמילתא הכי הו' :

דף מח ע"א מותר המתים

ליתרשי' ה' דמסייע' .
מוני' לרבא משום דקס"ד דמייירי אפילו בגבו מעות וקט' בגד או בגבו
בגד מתם שאותו מותר מהבגד מותר ליתרשי' חף על גב דליכא מעשה
אלמא הומנה אפילו כמעשה אלא מילתא היא שאל גבו לבד לנזכר המת
פשוט דאפילו אביי מודה דמותה הומנה אינה כלום דהוה ל' כטווי
לאורג הוא ובדין הוא דהוה מלי' לשבוי' דכ"ע בגבו מעות דוקא אלא
דניחא ל' לתרולא חף כשלקחו בגד מן המעות וכדמפרש וזיל . ומיהו
מותר המתים לתתים לא הוה מיוצבת דרבא דלאו תאם הומנה הוא
אלא יתורת נדקא המתים סגבה לנזכר מתים חף רמוי לשנותו לדבר
אחר אבל כמותה המת ליתרשי' הוה משום הומנה משום שכבר עשו לנזכר
המת ואין טעם בליסור מותר זה אלא מטעם ליסור הומנה בלבד שהרי
אפשר לאוינא הכל בענין המת כגון דימוס או וילוף ומתורת הנדקא היה
רמוי לנהוג ליסור כמותה ולא אמרו שהוא ליתרשי' אלא תאם דלחולי
אחיל לנכיייהו ומעתה חף בגבו מעות שלא לקחו מתן בגד למת רמוי
לנהוג ליסור כמותה מתורת נדקא אלא שאית ליתרשי' משום דלחולי
מתחיל לנכיייהו :

ע"ב תנאי היא

דמתי' לישן וזב או שטלה עליהן עור
בהם טמאה פסולי' וכו' פי' רש"י ז"ל
דמ"ק דאמר שפדן' שלא לשמן כשרות איתא כרבא דאמר הומנה לאו
מילתא היא דעיבוד העור לשמו אינו אלא מטעם שיתקדש העור בהומנה
קודם שיטמאו בו בקדושה והואיל' וברבא הומנה לאו מילתא היא פתלא
עיבוד לשמו בטל מיעירא ולפיכך א"ש לא עיבוד לשמן כשרות ורש"י ז"ל
דאמר פסולות עד שיטבדם לשמן ס"ל ככביי דאמר הומנה מילתא היא
ואפשר לקדשו בהומנה קודם שיטמאו בו בקדושה ולפיכך נריך עבוד
לשמו כדי שיתקדש קודם לכן דלכוי הומנה דלמי' ביה מעשה כפי' כאורג
בגד למת . ואיכא למירק דהא ק"ל כרבא כדאפסוקא הילכתא שהיה
בגמרא וא"כ ק"ל כמ"ק ולא כרשב"ג ואלו אין ק"ל כשמחל' הפרק
ההכלת' (דף ע"ב) דכפי' בניית טווייה לשמה ואמרינן התם דשמחל'
כרשב"ג אלא כפי' בתפילין עבוד לשמן . וב"ת דאע"ג דאמרינן

דשמחל' כרשב"ג מ"מ ק"ל כשמחל' מדכתיב קרא גזילים' מעשה לך
לשם חובך אבל בתפילין לזיבא קרא לא בעינן עבוד לשמן וכדאיתא
התם בפרק התכלת תפילין גריבין כדוקה ונקחין מכל אדם כלומר משום
דלא כפי' עבוד לשמן . מ"מ מלי' אחרת כמ"ת דק"ל דכפי' עבוד לשמו
וכדאיתא התם ספרים ומוזות אינן נקחין אלא מן התומחה ואמרינן
בפרק הניקויין (דף ע"ב) ס"ת שכתבתי לפלוגי גזילים' שלו לא עבדתי'ם
לשמן וכו' כדאיתא התם אלמא ס"ת כפי' עבוד לשמו ואמאי כיון דק"ל
כרבא דהומנה לאו מילתא היא לא משכתת דכפי' עבוד לשמה דהא לא
אפשר למיקדשה עד דלישתמש ביה . ואפשר לתרץ דכפי' עיבוד
לשמו לדברי הכל לחיוב המנהג משום דדרשינן עשייה לשמה מוכתבו
לכס את השירה וזכ"ג דהא דרשינן לה בפרק כ"ב סמ"פ שהניחו לו
לאדם אבותיו ס"ת מניח לבתו משלו הא מכתבו את השירה הוה נכחא
איתא לכס לעשיה לשמה וגבי' מלך כתיב וכתב לו ודרשינן לשמו אבל
בתפילין ומוזות כיון דלא רבי' כפי' קרא לא בעינן עיבוד לשמן כמ"ק
דרשב"ג וזה הדין מוכרי' לדברי' הרי"ף ז"ל דהשתמש בספק כמ"ק
דרשב"ג דלא בעינן בתפילין ומוזות עיבוד לשמן ואף ע"ג דכפי'
להלכות תפילין כמ"ד . והרב בעל המחור ע"י דמ"ק דלא כפי' עיבוד
לשמן סבר לה ככביי דאמר הומנה מילתא היא וכיון דההומנה גרידתא
אפשר למיקדשה לא בעינן עיבוד לשמו כדי לקדשו ורשב"ג דאמר עד
שעיבדם לשמן ס"ל כרבא דאמר הומנה לאו מילתא היא ולפיכך נריך
עבוד לשמו כדי לקדשו דבהומנה גרידתא לא מיקדשה אף ע"ג דרבא
ס"ל דאפילו בהומנה ע"י מעשה נמי לאו מילתא היא דהא כאורג בגד
למת נמי קא פליג אפשר מתוך שהרבות ענין הן דבר של קדושה מאדם
ש"ן וז"ל של תפילין כדאיתא במשכת שבת ואינן תשמישי קדושה הן
כאשרות ע"י הומנה מעשה . והא לא חתור דמי מפני שכן ענין
קדושה אמרינן דהומנה מילתא היא מידי דהוה אעגלה ערופה דהיא
גופא קדישא א"כ אפילו כמעשה כל דהו נמי ליכתי' דהא ירדיתה לנחל
איתן אוסרתה וכן נמי קיימת העור והתכיתו אע"פ שלא עבדו לשמו
לישני כהכי ולא ננריך עבוד לשמו דהא ליכא מעשה כל דהו וב"ש
לשיטת הרמב"ן ז"ל שכתבנו דירידה לנחל איתן לא חשיב מעשה כלל
א"כ אפילו בלא מעשה עבוד נמי ליקדוש העור בהומנה כפי' . ועוד
קשה לפרושו ז"ל דלרבנן כי איכא דלא בעינן עבוד לשמן בתפילין ס"ל
אית לן למימר דלא בעינן נמי כמ"ת דבהומנה גרידתא מיקדשה ואין
לא אשכחן כלוגתא כמ"ת דלכ' כפי' עיבוד לשמן . אלא דתאם
האל' הרי"א דליכא לתרוני כתרתי' לרש"י ז"ל דמיתירא דקרא דכתבו
לכס נקפא לן עבוד לשמו כמ"ת . אלא שאין כן דעת הרב שהיה ז"ל
סובר דע"כ לא פליגי רבנן אלא ברכושת אבל בלחף של תפילין עלתו
ד"ה שהוה נריך עבוד לשמו ואמאי הא ליכא קרא בתפילין דכפי' לשמו
ואע"ג דכתיב יהיה לך לאות הא דרשינן לך לאות ולא לאחרים . וה"כ
אי הומנה מילתא היא אליבי' דמ"ת בהומנה גרידתא סגור כל תני .
וסבנון כמו שפי' הרמב"ן ז"ל דכי אמרינן תנאי היא לאו למיתירא דמ"ק
ורשב"ג פליגי בהכי אלא דלכוי אלא לחתוי' דאע"ג דאשכחן האי תנא
דתיק של ספר דס"ל דהומנה לאו מילתא היא איכא תנא אחריתא דס"ל
הומנה מילתא היא והוא רשב"ג דס"ל דכפי' עיבוד לשמן שהוא סבור
שנריך שיא' העור מקודם קודם שיטמאו בו בקדושה והוא מקדשו בעיני'
לשמו משום דהומנה מילתא היא ובהומנה גרידתא אפשר לקדשו לפי
סתמו ז"ל שכתבנו למעלה שאיני' לא כפי' מעשה אלא שנריך שיא' עיבוד
לשמו כדי שיהי' מקודם מתחלת המעשה שלו דכפי' פליגי רשב"ג ות"ק
דדידי דמ"ק אע"ג דס"ל הומנה מילתא אינו מנריך עיבוד שדי שיתמן
אותה קודם הכתיבה בהומנה כל שהוא ורשב"ג סבר שנריך שיהיו כל
עשוי'ו בקדושה . א"כ איכא למימר לרבנן שאין דעתם שיהיה נריך
לקדש העור קודם שיטמאו בו בקדושה ולפיכך אין לתלות בהם א"ש הם
סבורי' דהומנה מילתא היא או לאו מילתא היא ואפשר שאינן חולקין
אלא בתפילין אבל כמ"ת ד"ה שנריך לקדש את העור קודם לכן והוא
נריך עבוד לשמו משום דהומנה מילתא היא כדכרו אביי דלכוי אליבא
דכפשיה הוה דקא מתרין הכי כדי שיוכל' תנא שיאמר כדכרו דסבירא
ליה דטעמא דעיבוד לשמו כדי לקדש את העור . אבל רבא ס"ל שאין
טעם עיבוד לשמו כדי לקדש את העור אלא מנהג בעלמא הוא לתכוב
המלות שחיה עשייתה לשמה שהרי חף במלות שאין בהם משום קדושה
כגון כינות ושובה אמרינן דכפי' כפי' עשייה לשמה ודלמי' אינו משום
קדושה שהרי חף לאחר שטעה בהן את המלות אין בהם משום קדושה
כדאמרינן תשמישי מנהג נורקין אלא משום כפול בעלמא היא . ורשב"ג
ס"ל שאינו זו היא בתפילין שחיה עשייתה לשמה . ורבנן ס"ל דלא .
הילכך אליבא דרבא ליכא לחובתא מהכא אי הומנה מילתא היא או לא .
ואפשר שנספוק כרשב"ג משום דמוקמי ליה לדרשב"ג בפרק התכלת'
כשמחל' דכפי' בניית טווייה לשמה והרי"ף ז"ל נראה שנספוק כרבנן
בהלכות תפילין שלא תסק כרבנן שב"ג אלא הילכתא כרבנן וטעמא
דמילתא

חדושי סנהדרין לתרין ז'ל פרק נגמר הרין

דמאן דסכירא לון משקרא דהוא מדמיך מלות סוכה למנות טיבית אף על גב דליה בה רבויא דעשיי' לשמה אלא דלא סלקא שמעטא הוי אלא דכניבית דאיכא למידרש דרשינן ויאכא דליבא למידרש לון דרשינן ואפשר דכספר מורה נבחי בעינן עבוד לשמו לחכוב המנוה מעשה כתבו לכס את השירה הזאת לכס לשם חובתכם וכדכתיבנא לעיל :

דמילתא מדאמרין התם מפילין נקחין מכל אדם דלא בעינן שתהיה מלות עשייתן לשמן אלא במנות שרבה בהן הכתוב כמנות טיבית דכתיב בהו גריל ס תעשה לך ודרשינן לם חובך אבל במנות שלא רבה בהן הכתוב אין לנו סתמא מלות עשייתן לשמן דהא קי"ל ככ"ה דלא בעו עשיי' לשמה בסוכה משום דלא דרשו חג הסוכות מעשה לך לשם חובך ואע"ג דמדווינן ליה לגיבית כפרק התכלת היא סברא אונא אליבא

סליק פרק נגמר הרין

פרק ארבע מיתות

היאך אפשר להקיש כבוד כבוד דם לכבוד המקום שיהיה יותר חמור מחללת אביה מפושט יד בעיקר • ואפשר לומר דמפני שהוקש כבוד אב ואם לכבוד המקום ועוד כשהוא מחללת את אבי' עשה לו חס מש"כ כשפושט יד בעיקר מ"ה הוה ס"ל למקשה דלמי מחללת אביה חמור טפי מפושט בעיקר והכי אמרינן לקמן דדרשה זמן חמור שכן נתן למכה אביו ומאי חומרה סבן הוקש כבודו לכבוד המקום שהוכוה היא בשביל שיעשה נזק לאביו ולחיותו מה שאי אפשר כלפי מעלה • וכיון שכן דמשום חומרה פרכינן דיותר חמורה עבירה בת כהן מפושט בעיקר מאי קא מסדרי רבנן ואמרי נשואה ונאפה לשריפה ולא ארוסה ופי' רש"י ז"ל דסברא בעלמא קאמר ולא שמייע לכו מקרא אלא לדחויי דסקילה חמורה קאמרי דאכתי מאי הוי הרי איכא חומרה בשריפה שנתנה למחללת את אביה שהיא יותר חמורה מפושט בעיקר ופי' דקסברי רבנן דאם ה' פושט ידו בעיקר עדיף וכדאמרין לקמן הוה דמי טעמ' דרבנן משום דפושט ידו בעיקר עדיף למה הקאז אותה לפנינו • ועוד דמחי דחמירין לקמן אפי' פושט יד בעיקר עדיף לא אמרו בשביל שפאה אותה החומרה משוכה אלא בשביל שיש חומרה אחרת עמו והוא שכן מומין אבד • ועוד היכי מנו רבנן למימר נשואה ונאפה לשריפה ולא ארוסה כיון שחומרת מחללת אביה נתנת לשריפה חמורה מסקילה דיון שפאה כמו כן ארוסה בת כהן לשריפה וכבר הקשה רש"י ז"ל עלנו בח"י לישנא דכתיבי בספרים ומדאפקיה רחמנא לארוסה בת כהן מכלל נשואה בת כהן ש"מ סקילה חמורה והאיך תלו העיקר בטבל שהייה מכה חמורה מחללת את אביה חמור רואים שהשריפה חמורה ולא שמענו שלא יאפה ארוסה לשריפה כמו נשואה ורש"י ז"ל כתב דלא גרסינן ל"י ומרבה ספרים נחמק זה הלשון • ואפשר לתרץ לפי שיטת רש"י ז"ל שקושיית שכן מחללת את אבי' היתה לפי מה שהיו סבורים שפך ארוסה יאפה לשריפה והיתה הפשוטה שדעת חכמים הינה כן אבל הם סבורים שהנשואה יאפה לשריפה ולא ארוסה לפי שהם סבורים שהסקילה חמורה מן השריפה ולפי שיטתם דיון נותן שהסקילה חמורה מדאפקי' רחמנא וכו' • ואין זה הכרח אלא סדר החומרות לפי סדרם • וי"ת דהא דפרטינן בגמרא אדרב' שריפה חמורה היינו משום דקרא דבת כהן יאפה לשריפה שפאה כתיב ומשמע בין ארוסה ובין נשואה ומאי חומרה דאמרין בגמרא ה"ק ומאיכא נוכח דשריפה חמורה ומאי חומרה שכן מחללת את אביה כלומר דקרא מפרש בהדיא בת כהן דתון בשריפה החמורה ולא בסקילה לפי שמחללת את אביה וקאמר את אביה היא מחללת בלא חשך אלמא דקרא מפרש טעמא ואמר משום הכי אפיקתא לבת כהן מסקילה הקלה לשריפה החמורה לפי שהיא מחללת את אביה אבל לא שירנה המקשה להוכיח שבעירת ונות בת כהן שהיא יותר חמורה מפושט יד בעיקר אלא דשריפה חמורה מסקילה • ומתרגינן קא סברי רבנן נשואה יאפה לשריפה ולא ארוסה וכיון שכן פרכא דפרכת לוא כלום היא דתה שהחמיר' החורה ואחרת בלא חשך היינו להחמיר עליה מחמק לשריפה • אבל לעולם אימא לך סקילה חמורה שכן נתנה לפושט יד בעיקר • והאי דקאמר ומדאפקי' רחמנא לארוסה בת כהן ופי' אומר ר"ר' הלוי ז"ל שהוא מן הדברים הפוכים שנתנאים לשעמים בתלמוד שגראה לכאורה שתולה הענין כמה שינאת נשואה לשריפה ולא ארוסה ואינו כן אלא הענין בהפך • וכיון דמנדף ונושט יד בעיקר עדיף וחמיר שמעינן דהא דאפקי' רחמנא לבת כהן בשריפה היינו זקוקא בשואה ולא ארוסה • והקשו לפי' זה דמכא סגויה בראה דטעמא דשכן מחללת את אביה חמורה ככתי עמיה היא כפי' רש"י ז"ל ארוס שיה ילך וכו' דהא אמרינן לקמן שריפה חמורה משייף שכן נתנה לבת כהן ומאי חומרה שכן מחללת את אביה ודחיי שהחומרה היא בשביל תולו האב דמי משום שינאת נשואה בת כהן מחמק לשריפה לית לן למיחף ויניה שפאה שריפה חמורה משייף שאפשר שסייף יאפה חמור מכוין אלמא החומרה היא

רף טע"ב כל מקום ששנו חכמי' דרך מנין אין מוקדם ומאוחר כולל שני ענינים הא' שאין הסדר כן בדוקא ואם החליף כסדר מיהו לבתחילה ראוי שיעשה הענין כסדר השנוי במשנה כענין סדר תלינה ואם הקדים ריקקה לתלינה חלינה כשרה • השני שהסדר השנוי במשנה אי אפשר שיהיה כן בהקדמת הכתובת למכנסים והיינו דמקשינן לקמן גבי כהן משמש בשמנה נבדים ותנא נמי מאי טעמא דקדמה כלומר שאחר שאין הכתובת ראוי להיות מחילה למה הקדימה דאע"ג דאמרין אין מוקדם ומאוחר אין במשמע אלא הכי הראשון שפירשו בענין סדר תלינה אבל לשנות התנא סדר שאם עשה כן לא ינא אין לו לתנא לטענות כן • ומזהיר ל' משום דאקדמה קרא :

שבעה סמנין מעבירין על הכתם פי' רש"י ז"ל לבדוקו אי דם נדה הוא ולמחא טהרות שנגעין בהן או נכע הוא והטהרות טהרות • משמע מדבריו שהעברת הסמנין הללו להחיר אשה לבעלה מדקאמר אי דם נדה הוא אי נכע ואף דעת הרמב"ם ז"ל כך הוא בפרק ט' מהל' איסורי ביאה • ולא מחזור דהתם במס' נדה (ד' ספ') מוכח שלענין טומאת הבגד היא שגויה דקתני טיפא הטיבילו ועשה על גביו טהרות העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר הרי זה נכע והטהרות טהרות ואין לרדך להטיבילו וה' אם יש כהן בגד שגבל עליו דם נדה ונתכנס והטיבילו אבל עדיין ניכר אדמיונות הדם ולא כ"כ נגע הבגד ההוא בטהרות הרי זה ספק אם זה אדמיונות הוא נחשב כדם וישמח הטהרות שנגע אע"פ שהטיבילו דה"ל כטובל ושרץ בידו או שחא כבר יאפה עקר הדם והטומאה וזה אינו אלא לבעו וה"ל כטומאה בלועה וטומאה בלועה אינה מטמאה לביכך מעשירין עליו אלו הסמנין אם בשביל שמנין אלו עבר האדמיונות הנה גראה שה' דם והטיבילה הראשונה לא עלתה כלום וטהרות שנגע טמאות עד שיטיבילו פעם אחת אחר עברת הסמנין והיינו דקתני התם עבר או שדיה הטהרות טמאות ורדך להטיבילו ואם בשביל הסמנין לא נשתנה מראה הרי זה נכע והוי כטומאה בלועה ונטהר הבגד בטיבילה הראשונה • אלמא דהעברת סמנין הללו אינן לטפק אם הוא דם נדה או נכע ולהחירה לבעלה דודאי הכתם מדר נדה מחזיקין ליה אלא דבדקוין אם היא טומאה בלועה או לא ואף רש"י עלנו כן פי' שם • ואפשר ל' לומר דאף כוות רש"י ז"ל הלא כן היא ע"ק לבדוקו אי דם נדה הוא כלומר ומור דם נדה עליו ומטמא הטהרות שנגע בהן אחר שפלט האדמיונות ע"י העברת הסמנין או נכע כלומר שמחזיקין הוי מראה אדמיונות כנכע דהוי כטומאה בלועה ואינה מטמאה כנכע ; **ואירך ההוא חומרה בעלמא** • כלומר דמחי דאמרין אין מוקדם ומאוחר חוץ מו' שמנין ומתני' דד' מיתות היינו דוקא באותן הדברים שהאחד חמור מחבירו בסקילה החמורה משריפה וכן א' מהו' סמנין שהאחד חמור וחוק מחבירו אבל באותן הדברים שאין האחד חמור מחבירו כעבודת יום הכפורים שאין עבודה אחת חמורה מאחרת אלא שהתורה הקפידה בחומרת היום לעבד משום דכתיב פי' חוקה וכן נמי בסדר תמיד שהוא למלוה בעלמא ואין מעשה האחד חמור מעשה האחר ככ"ג לא אירי תנא • אבל במנות חלינה שהמעש' האחד חמור מעשה האחר דהיינו החליב' שחמור' מן הריקקה שהחלינה היא המעכבת ולא הריקקה • ת"ה אינטרבינן לתימר לאספוקי ממנות חלינה כלומר שהמעשה האחד חמור מהמעשה האחר ואפי' אם הקדים ריקקה לחלינה ולא חלינה כשרה :

מוסיף בהן גדרול חושן ואשד ומטייל • פי' ואע"ג דלא אקדמיה קרא הכי אלא כסדר עשייתן ולא כסדר לבישתן ת"מ סדריה דקרא הכי הוא אלא הבגדים אשר יעשו חושן ואשד ומטייל ; **אדרבה** שריפה חמורה שכן ניתנה לבת כהן ומאי חומרה שכן מחללת את אבי' • פי' רש"י ז"ל דכתיבא לקמן שאם היו נוהגין בו קדש נוהגין בו חול ארוס שיה ילך ארוס שיה גבל • וקשה